

Szkárosi Endre

Papp Tibor (1936-2018)

2018. július 18-án életének 83. évében elhunyt a 20. század második felének és az ezredfordulónak egyik legjelentékenyebb költői életművét megalkotó, az új magyar avantgárd irodalmat meghatározóan alakító PAPP TIBOR József Attila-díjas író, költő, vizuális művész, tipográfus, a párizsi Magyar Műhely alapító szerkesztője.

Nehéz lesz a továbbiakban nélküle, az ő biztató szavai nélkül folytatni azt az egész pályás letámadást, amely Papp Tibor intenzív irodalmi tevékenységét jellemezte, s amely szárnyakat adott másoknak is szabadon és energia-gazdagon formálni a kortárs magyar irodalom és művészet arculatát. A költő hiteles és erős volt benne akkor is, ha ún. hagyományos verseket írt, pusztán e tekintetben is jelentős életművet hagyott maga után. Ám az a nyelvi gazdagság, amelynek útjait kitaposta és mások számára is járhatóvá tett, a hangköltészetnek és a vizuális költészetnek is ritka mesterévé tette. Főleg utóbbiban számos újítása, egyéni formaalakítása vált közkinccsé (logomandalák, térképversek, video-költemények), s nemzetközileg is úttörő szerepe volt a számítógépes költészet nyelvi és technikai lehetőségeinek kidolgozásában és folyamatos megteremtésében.

Figyelme mindig kezdeményezően nyitott volt a fiatalok iránt, az utóbbi években számítógépes költői kört szervezett meg és támogatott. Ez az önzetlen figyelem, a jövővel, az újítás hagyományának folytatásáról való gondoskodás igénye folyamatosan élt benne – s mivel találkozott hasonlóan önzetlen-keményre faragott társakkal (Nagy Pállal, valamivel később Bujdosó Alpárral, hogy csak a legismertebbeket említsük), román nyomdász-munkaadójuk támogatásával 1962-ben útnak indították a ma már legendás (párizsi) Magyar Műhely folyóiratot, amely kezdettől magára vállalta a nyugati magyar emigrációban az itthoni irodalmi progresszió képviselőjét és támogatását. Olyanok publikáltak náluk, mint Mészöly Miklós, Nemes Nagy Ágnes, Weöres Sándor, Erdély Miklós, később a kezdő Esterházy Péter és persze sokan mások.

A Magyar Műhely elsődleges figyelme a hetvenes évektől egyre inkább a vizuális irodalom dimenziójára irányult, egyúttal a magyar kísérleti (experimentális) irodalom és művészet területeire. A szerkesztők megalapították a Kassák-díjat, amelyet hosszú éveken át adtak át az akkor legkiemelkedőbb vagy legígéretesebb íróknak-művészeknek. A párizsi Magyar Műhely-kör tehát pótolhatatlanná tette magát a magyar irodalom és kultúra színtereinek megjelenítésében, s ebben oroszlánszerepe volt Papp Tibornak is. Amikor pedig lehetőségét látták, hogy a rendszerváltás után átadják a szerkesztés stafétabotját fiatalabbaknak és hazaiaknak, némi botladozások után az immár budapesti Magyar Műhely a kornak megfelelő módon folytatja a magyar irodalom és kultúra megújulásának előmozdítását és persze regisztrálását.

Magam is a Magyar Műhely baráti körében ismertem meg Tibort, rendszeresen találkoztunk itthon az egyre gyakoribb műhelyes rendezvényeken, találkoztunk a hadersdorfi és a párizsi Magyar Műhely-találkozókon, a legendás kalocsai Schöffner-szemináriumon, találkoztunk nemzetközi fesztiválokon Párizsban, Szegeden, Budapesten, Marosvásárhelyen, Érsekújváron, Szombathelyen... Kétlakivá válásuk, gyakoribb és hosszabb budapesti tartózkodásaik nyomán sűrűn találkoztunk a Magyar Műhely Galériában és másutt. A személye, korától és romló egészségi állapotától lényegében nem függő kedélye, alkotókedve és csavaros költői észjárása hiányozni fog, mert mindig ihletet jelentettek számomra. De itt maradt kiterjedt életműve, amelynek feldolgozása, a magyar irodalmi köztudatban való méltóbb kidomborítása itt maradt ránk, barátaira feladatul, de itt maradt

ránk a lenyűgöző és inspiráló nyelvi gazdagsága, mesterségbeli tudásának méltó lenyomatait, a művei. Ez velünk lesz mindig.

A Magyar Írószövetség és a Magyar Műhely közleménye

„A Magyar Írószövetség és a Magyar Műhely szerkesztősége fájdalommal tudatja, hogy életének 83. évében, 2018. július 18-án elhunyt a kortárs magyar irodalom kimagasló életművel rendelkező alakja, a magyar avantgárd meghatározó személyisége, PAPP TIBOR József Attila-díjas író, költő, tipográfus, a párizsi Magyar Műhely alapító szerkesztője. Papp Tibor József Attila-díjas író, költő, vizuális művész, műfordító, tipográfus 1936. április 2-án született Tokajban. Középiskolai tanulmányait a debreceni Szent József Gimnázium jogelődjének intézményében, a Piarista Gimnáziumban kezdte meg. Az egyházi iskolák államosítása után a rendszernek nem tetsző családi háttere miatt már csak nagy nehézségek árán tudta folytatni középiskolai tanulmányait: az utolsó pillanatban jutott be a Fazekas Mihály Gimnáziumba. Első mentora, biztatója, írásainak kritikusa gimnáziumi magyartanára, Kiss Tamás költő volt. A kommunista diktatúrában családjukat osztályellenségnek tartották, ezért érettségi után kiváló tanulmányai ellenére sem vették fel az egyetemre: helyhiányra hivatkozva rendszeresen elutasították. Így az egri Lakatosárugyárban lemezlakatosi szakmunkás képesítést szerzett, s Miskolcon, Csongrádon, Debrecenben és Budapesten dolgozott. Az 1956-os forradalom idején Budapesten egy MTI-fotósnek segédkezett, sokat látott, hallott, s emiatt az ávosok keresni kezdték. 1957-ben menekülnie kellett az országból. 1957 és 1960 között Ford-ösztöndíjas volt, a Liège-i Műszaki Egyetemen *candidat ingénieur* diplomát szerzett, s egyik alapítója lett a *Dialogue* című belga folyóiratnak. 1961-ben érkezett Párizsba, ahol szabadhallgató lett a Sorbonne-on, a Szabad Európa Rádióknak, valamint a Francia Rádió magyar adásának pedig külső munkatársa lett. „Lapfenntartó ösztöne” hatására és vizuális alkotásainak tipográfiai tökéletesítésére kitanulta a nyomdász-mesterséget is. 1962-ben barátaival, pályatársaival közösen megalapította a magyar emigráció egyik legfontosabb irodalmi lapját, a hetvenes évek elejére avantgárd irodalmi fórummá váló Magyar Műhelyt, amely 1989-ig Párizsban, a diktatúra összeomlása óta pedig Budapesten jelenik meg. 1985-től a Polyphoenix nemzetközi modern költői fesztivál alelnöke, s tagja a Société de Bibliologie et de Schématisationnak, ahol a tipográfiai kutatócsoport vezetőjévé választották. 1992-ben a Francia Írószövetség vezetőségi tagja lett, 1997-ben pedig a *Le Temps des Cerises* könyvkiadónál a *Collection Union des Écrivains* sorozat igazgatójává nevezték ki. A vizuális irodalom egyik legjelentősebb, nemzetközileg is elismert fórumának, a *Magyar Műhelynek*, valamint a *d’atelier* című folyóiratnak és könyvkiadónak, s az első nemzetközi, csak számítógépen generált műveket közlő irodalmi folyóiratnak, a párizsi *alire*-nek is egyik alapítója és haláláig szerkesztője volt. A rendszerváltás után, a kilencvenes évek elején, Budapesten újra megtalálta itthon az otthonát, Párizst pedig megtartotta második hazájául. Papp Tibor harmincnál is több könyvéből változatos és gazdag életmű tárul az olvasók elé. Prózai művei, önéletrajzi ihletettséggű regényei, versei, vizuális költeményei, esszéi és tanulmányai egyaránt kiállják az idő próbáját. E műfaji gazdagság mellett Papp Tibor előkelő helyet foglal el a világirodalom számítógépes költészetében is. Az első magyar automatikus versgenerátornak ő a megalkotója: a *Disztichon Alfa* (1994) mágneslemeze hatmilliárd verseskötet anyagát rejtje. A 2000-ben megjelent *Hinta-palinta* című művében pedig a generált verseken, szövegen kívül a költő már vizuális költeményeket és hangverseket is létrehozott az általa írt számítógépes

programmal. A Magyar Írószövetség munkáját több cikluson át választmányi tagként is segítette. Munkásságáról két monográfia jelent meg: Bohár András *Papp Tibor* című kötete 2002-ben, Kelemen Erzsébet *Testet öltött szavak. Papp Tibor vizuális költészete* című könyve 2012-ben. Irodalmi és közéleti munkásságát A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével (1996) és József Attila-díjjal (2003) ismerték el. Temetése időpontjáról később adunk hírt. Nyugodjék békében!”